پێویستی ڕاستگۆیی و دڵسۆزی له كڕین و فرۆشتنه‌كاندا

لسماحة الشيخ عبدالعزيز بن عبدالله بن باز – رحمه الله –
وه‌رگێڕانی: م/ عبدالوالی عبدالرحیم علی القزلجی

بسم الله الرحمن الرحيم

الحمد لله, والصلاة والسلام على رسول الله وعلى آله وصحبه ومن والاه.

له پاشاندا: له ڕاستیدا خوای گه‌وره له‌سه‌ر موسڵمانانی پێویست كردووه كه ڕاستگۆ و دڵسۆز بن له هه‌موو كڕینو فرۆشتنه‌كاندا، وه درۆ كردن وفێڵ كردن و خیانه‌تی له‌سه‌ر حه‌رام كردوون, ئه‌مه‌ش ته‌نها له‌به‌ر ئه‌وه‌یه كه له ڕاستگۆیی و دڵسۆزیی و گێڕانه‌وه‌ی سپارده‌كاندا خێرو چاكه‌ی كۆمه‌ڵگای تێدایه هه‌روه‌ها هاریكاری كردنی به‌سود له‌نێوان تاكه‌كانیدا، وه ڕزگار بوون له سته‌مكاری هه‌ندێكیان له هه‌ندێكیان وه ده‌ست درێژی كردنی هه‌ندێكیان بۆ سه‌ر هه‌ندێكیان, وه به هۆی ئه‌وه‌ی كه فێڵ كردنو خیانه‌تو درۆكردن خراپكردنی كاروباری كۆمه‌ڵگه‌ی تێدایه‌و ده‌بێته هۆی ئه‌وه‌ی كه هه‌ندێكیان سته‌م له هه‌ندێكیان بكه‌ن وه ده‌بێته هۆی بردنی ماڵ و سامان به ناحه‌ق، وه دروست بوونی ڕق و كینه له‌یه‌كترو دووركه‌وتنه‌وه له‌نێوان كۆمه‌ڵگادا, هه‌ر بۆیه له فه‌رمووده‌یه‌كی صه‌حیحی پێغه‌مبه‌ردا ﷺ هاتوه كه فه‌رموویه‌تی:

(الدين النصيحة ثلاثا، قلنا لمن؟ قال لله ولكتابه ولرسوله ولأئمة المسلمين وعامتهم)[1].

واته: دین هه‌مووی ئامۆژگاریه، وتمان بۆ كێ ئه‌ی پێغه‌مبه‌ری خوا ﷺ فه‌رمووی: بۆ خوای گه‌وره‌و بۆ قورئانه‌كه‌ی وه بۆ نێردراوه‌كه‌ی وه بۆ پێشه‌وای موسڵمانان وه بۆ خه‌ڵكی به گشتی.

---

(1) أخرجه مسلم في صحيحه، وانظر: مشكاة المصابيح: (4966).

وه له هەردوو صەحیحەکەدا (واتە بوخاری و موسلیم) لە جەریری کوڕی عەبدوڵای بەجەلیەوە دەفەرمووێت: (بايعت رسول الله صلى الله عليه وسلم على إقام الصلاة وإيتاء الزكاة والنصح لكل مسلم)[2].

واتە: پەیمانم دا بە پێغەمبەر ﷺ لەسەر ئەنجامدانی نوێژەکان وە پێدانی زەکات وە ئامۆژگاری کردن بۆ هەموو موسڵمانێك.

وە هەر لە هەردوو صەحیحەکەدا هاتووە لە حەکیمی کوڕی حیزام رضي الله عنه فەرموویەتی: پێغەمبەری خوا ﷺ فەرموویەتی: (البيعان بالخيار ما لم يتفرقا فإن صدقا وبينا بورك لهما في بيعهما وإن كتما وكذبا محقت بركة بيعهما)[3]

. واتە: کڕیارو فرۆشیار سەرپشکن لە رازی بوون یان پەشیمان بوونەوە تا لەیەك جیانەبوونەتەوە, وە ئەگەر لە کڕینو فرۆشتنەکەیاندا ڕاستگۆ بوون وە چاکیو خراپی ماڵەکەیان بۆ یەکتری باس کردو خستیانە پێش چاو ئەوا خوای گەورە بەرەکەت دەخاتە ناو کڕینو فرۆشتنەکەیانەوە, وە ئەگەر عەیبەکانیان شاردەوە، وە درۆیان کرد لە کاتی کڕینو فرۆشتنەکەدا ئەوا خوای گەورە بەرەکەتی ئەو کارەیان لەسەر هەڵدەگرێتەوە.

وە پێغەمبەری خوا ﷺ دەفەرمووێت: (هەرکەسێك فێڵ بکات لە ئێمە نییە) وە لە صەحیحی موسلیمدا هاتووە لە ئەبو هورەیرەوە رضي الله عنه دەفەرمووێت:

أن رسول الله ﷺ مر على صبرة من طعام فأدخل يده فيها فنالت أصابعه بللا فقال: يا صاحب الطعام ما هذا؟ قال: أصابته السماء يا رسول الله، قال: أفلا جعلته فوق الطعام حتى يراه الناس؟ ثم قال: من غش فليس منا)[4] .

واتە: پێغەمبەری خوا ﷺ بەلای خواردنێکدا تێپەڕی کە دانرابوو لەناو شتێکدا ئەویش دەستی خستە ناو خواردنەکەوە لەو کاتەدا دەستەکانی تەڕاییەکی پێگەیشت وە فەرمووی: (ئەمە چییە ئەی خاوەنی خواردن)؟ ئەویش وتی: ئەوە ئاوی باران لێیداوە ئەی پێغەمبەری خوا ﷺ ئەویش فەرمووی: (ئایا نایخەیتە بەشی سەرەوەی

(2) (صحيح الترغيب والترهيب: 751).
(3) (صحيح الجامع الصغير: 2896).
(4) (رواه مسلم وابن ماجة والترمذي، وانظر: صحيح سنن الترمذي: 1315).

خواردنەكە هەتا خەڵكی ببینـیٚ؟ هەركەسێك فێڵ بكات لەئێمە نییە).

ئـەم فـەرمووده ڕاسـتانەو ئـەوەش كـە لـەو ڕوانگەیـەوە هـاتووە هـەر هـەمووی بەڵگەیـە لەسەر پێویـستی دڵـسۆزی و ڕوونكردنـەوە لـە كـــڕینو فرۆشـــتندا، وە بەڵگەیـــە لەســـەر حەرامێتی درۆكردنو ساختە كـردنو خیانـەت لـەو شـتانەدا هـەروەك چۆن بەڵگەیـە لەسـەر ئـەوەی كـە ڕاسـتگۆییو دڵـسۆزی هۆكـاری بەرەكەتە لـە مامەڵـەدا, وە درۆو سـاختەكردن هۆكـــاری نەمانیـــەتی, وە لـــە ئەمانـــەتو ڕاسـتگۆیی ئەوەیـە كـە ئـەو عەیبانـەی كـە نادیارە ڕوونی بكەیتەوە بۆ كەسـی كڕیـار یـان كەسی كرێـچی وە دەرخـستنی نرخـی ڕاسـتی ئەو شتومەكە لە كاتێكدا كە لێی دەپرسرێت . وە ئـەوە غـەشو فریودانـە كـە زیـادە بخرێتـە سەر ئەو شتەی كە سەرپشك كراوی تێیدا یـان زیادە بخەیتە سەر نرخی ئەو شتە بـۆ ئـەوەی كڕیار یان ئەوەی بـە كـریٚ دەیبـات ئـەو پـارە زیادەیە بدات یان نزیكی ئەو بڕە بدات، وە لـە هـــەردوو صـــەحیحەكەدا هـــاتووە لـــە ئـــەبو هـــورەیرەوە ﷺ دەفـــەرمووێت: پێغەمبـــەری خوا ﷺ فەرموویـەتی: (ثلاثة لا يكلمهـــم الله يوم القيامة ولا ينظر إليهم ولا يـــزكيهم ولهـــم عذاب أليم: رجل على فضل ماء بالفلاة يمنعـــه من ابن السبيل، ورجل بايع رجلا بسلعة بعـــد العصر فحلف له بالله لأخـــذها بكـــذا وكـــذا فصدقه وهو على غير ذلك، ورجل بايع إماما لا يبايعه إلا لدنيا فإن أعطاه منها وفى وإن لم يعطه لم يف)[5].

واتە: سیٚ كەس خوای گەورە قـسەیان لەگـەڵ ناكات وە تەماشـایان ناكـات لـە ڕۆژی دواییـدا وە پاكیشیان ناكاتەوە لە تـاوان وە سـزایەكی سەختیـشیان بۆهەیـە, پیاوێـك لـە شـوێنێكی چۆڵەوانیدا لەسەر ئاوێكە كە لێی زیادە كەچی ڕێگـری دەكـات لـەو ڕێبوارانـەی كـە بەلایـدا تێدەپەڕن وە ناهێڵێت لەو ئاوە بـەكار بهێـنن, وە پیاوێك شتومەكێك بـە پیاوێـك دەفرۆشـێت لەدوای عەسر وە سوێندی بۆ دەخوات بە خـوا كـە ئەوەنـدەو ئەوەنـدەی پێـداوە ئـەویش باوەڕی پێدەكات لە كاتێكدا ئـەو درۆ دەكـات, وە پیاوێك بەیعەت دەدات بە پێشەوایەك تەنها لەبـەر خـاتری دونیـا ئەگـەر مـاڵی دونیـای پێببەخشیٚ ئەوا وەفا بە بەیعەتەكـەی دەكـات وە ئەگـەر پێـی نەبەخـشیٚ ئـەوا وەفـا بـە بەیعەتەكەی ناكات.

---

(5) (صحيح الجامع الصغير: 3068).

کەواتە پێویستە لەسەر هەموو موسڵمانان کە لەخوا بترسن لە هەموو مامەڵەکانیاندا وە خۆیان بەدور بگرن لە هۆکارەکانی تورِە بوونی خواو سزای سەختی کە بەڵێنی داوە بۆ ئەوانەی کە ساختەو فێڵو خیانەتو درۆ دەکەن, هەروەك چۆن پێویستە لەسەر هەموومان کە ئامۆژگاری یەکتری بکەین بە ڕاستگۆییو دڵسۆزیو تەقوای خوا لە هەموو کاروبارەکاندا . لەبەر ئەوی ئەوە خۆشبەختی دونیاو دوا رِۆژی تێدایەو دەبێتە هۆی سافی دڵەکانو چاکسازی کۆمەڵگا, وە هەروەها دەبێتە هۆی خستنەوەی بەرەکەت لە مامەڵەدا وە رِزگار بوون لە خواردنی حەرامو ستەمی موسڵمان لە براکەی .

وە پێغەمبەری خوا ﷺ دەفەرمووێت: (المؤمن للمؤمن كالبنيان يشد بعضه بعضا ثم شبك بين أصابعه)[6].

واتە: باوەڕدار بۆ باوەڕدار وەکو دیوارێك وایە هەندێکیان هەندێکیان تۆکمەو توندو تۆڵ دەکەن وە پەنجەکانی کرد بەناو یەکدا .

وە فەرموویەتی:

(مثل المؤمنين في توادهم وتراحمهم وتعاطفهم مثل الجسد إذا اشتكى منه عضو تداعى له سائر الجسد بالسهر والحمى)[7] .

واتە: وێنەی موسڵمانان لە خۆشەویستیو بەسۆزیو میهرەبانیدا لەگەڵ یەکتری وەکو وێنەی لاشەیەك وایە کە ئەگەر ئەندامێك لە ئەندامەکانی ئەو لاشەیە توشی ئازار بوو هەموو لاشەکە توشی شەونخونیو تا دەبێت.

وە داواکارم لە خوای گەورە کە کاروباری موسڵمانان چاك بکات, وە دڵەکانیان کۆ بکاتەوە لەسەر تەقوا, وە سەرپەرشتیارەکانیان چاك بکات, وە ڕاستگۆیی بە هەموویان ببەخشێ, وە دڵسۆزیان بکات لەهەموو کاروبارەکانیاندا وە هاریکاری یەکتری بکەن لەسەر خێرو چاکە, وە هەر ئەو خوایە بەخشندەیە .

وصلى الله على نبينا محمد وعلى آله و صحبه وسلم .

مجموع فتاوى و مقالات متنوعة: (4\103 , 104) .

---

(6) (مشكاة المصابيح: 4955).

(7) (سلسلة الأحاديث الصحيحة: 1083).